

УДК 328.182:321.63.014[(73)](045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2020.10(291).25-30

Микола Сенченко,
директор Книжкової палати України, професор,
e-mail: director@ukrbook.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7445-5185>

Прихований уряд, або Хто керує США?

Ситуація в США після перемоги у виборах Д. Трампа наводить на роздуми щодо самостійності американських президентів і піддає сумніву твердження, що модель життя цієї країни слід брати за взірць. Чи насправді Америка демократична країна, де президент, якого обирає народ, виконує його волю в межах чинної Конституції?

У статті проведено аналіз поточної політично-економічної ситуації у США й зроблено висновок про наявність "глибинної держави", що намагається перехопити управління країною в обраного народом президента.

Розглянуто передумови виникнення "глибинної держави", що існує не через конспіративну змову, а винятково тому, що в певний момент історії в керівництві країни виникла ідея забезпечити механізм управлінського функціонування від миттєвих змін політики. Саме верхні й середні прошарки державної служби приводять у рух реальний механізм державної влади, що діє під назвою "федеральний уряд". Бюрократичний апарат контролює та нерідко трансформує напрями політики, котру намагаються проводити в життя законно обрані лідери. Ця структура, створена для виконання рішень президента, спочатку мала й іншу мету — лімітувати його владу та підтримувати систему "обмежень і балансів" управління.

Ключові слова: глибинна держава; імпичмент; істеблшмент; таємна влада; реформи; державна політика

Постановка проблеми. В американській політиці відбуваються складні й суперечливі процеси: ще не здобувши повноти влади, Д. Трамп зазнав масованої атаки "глобальної глибинної держави" й упродовж перших дев'яти місяців йому неодноразово погрожували імпичментом. Поведінка нинішнього президента США була дезорієнтованою, неадекватною й часто нестриманою. За словами джерел, близьких до Білого дому, Трамп переконаний у змові проти нього з боку головних чиновників і агентств із широкими повноваженнями у владі, які всіляко обмежують його законні права й постійно підривають авторитет перед публікою.

Президент вороже ставиться до уряду, яким повинен керувати. Конфіденційна інформація про зіткнення між главою держави та інститутами, з якими він працює, дедалі частіше просочується в засоби масової інформації. Нині критиці підлягають відомості про взаємини Д. Трампа з Росією та припущення про її втручання в американські президентські вибори.

Утім, на кожну таку суперечку й скандал у президента США готова відповідь: він — жертва змови з боку людей, які його бояться. Людей, котрі непокояться, що він витіснить їх із серця уряду. Людей, які становлять "глибинну державу".

Мета статті — розглянути чинники, що свідчать про наявність у Сполучених Штатах "глибинної держави", котра намагається перехопити управління країною в легітимного президента.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після президентських виборів у США 2016 р. розпочалася незрозуміла деструкція нового очільника держави й спротив його зовнішній політиці. Проте, незважаючи на зусилля "діячів" "глибинної держави", що розкручують у ЗМІ абсурдну ідею про "російське втручання" у вибори, американське суспільство, схоже, стомилося від постійного бомбардування новими "фактами", що насправді виявляються лише припу-

щеннями керівника Федерального бюро розслідувань (ФБР) Р. Мюллера [1]. Про це свідчать результати опитування, проведеного газетою The Washington Post спільно з ABC News упродовж 21—24 січня 2019 р., й дані інформаційної агенції USA Really.

Загалом, висновки близькі до сенсаційних і навіть дивно, що їх наважилися розголосити: "Американці, як і раніше, підтримують діяльність Роберта Мюллера, але не вірять в те, що результати розслідування будуть чесними і об'єктивними". Саме на цій думці наголошували в газеті напередодні оприлюднення нового звіту комісії Мюллера. Очевидно, реверанс на користь "підтримки" є лише дотриманням правил ігри, в умовах яких вимушені функціонувати заокеанські ЗМІ. Проте головна думка статті зрозуміла. Навіть перебуваючи під колосальним пресом із боку вашингтонських "яструбів", журналісти Washington Post не змогли протистояти істині.

Що стосується опитування, то його результати вкрай розчаровують представників істеблшменту США. Так, загалом приблизно 57% американців вважають, що розслідування Р. Мюллера ангажоване, нечесне та спрямоване на відстоювання конкретних (і миттєвих) політичних інтересів супротивників Д. Трампа.

Цікаво, що 22% опитаних відповіли, що вони повністю (і задалегідь) не довіряють комісії Мюллера. Лише 24% американців вважають, що розслідування "російського втручання" буде максимально неупередженим і об'єктивним, водночас серед прибічників Республіканської партії США таких лише 22%.

Неймовірно, але навіть після двох із половиною років "полювання на відьом", масованої медіакампанії, спрямованої на дискредитацію Росії, валу критики на її адресу та резонансних кримінальних справ, ініційованих стосовно її громадян, лише кожен четвертий американець вірить в те, що "росіяни" дійсно втрутилися у виборчу кампанію 2016 р.

До речі, термін "полювання на відьом" у своєму акаунті в соцмережі "Твіттер" постійно використовує і Д. Трамп. Проте й це ще не все. Газета Washington Post констатує різке зниження числа американських громадян, які вимагають імпічменту чинного глави держави. Хай там що, єдиним реальним бенефіціаром, згідно з розслідуванням комісії Мюллера, є демократи, що програли президентські перегони 2016 р. та сподіваються повернути втрачені за часів Б. Обами позиції й спробувати "просунути" свого кандидата на виборах 2020 р.

На конференції в липні 2017 р. ексглава Центрального розвідувального управління (ЦРУ) Дж. Бреннан зазначив, що "моральний обов'язок" працівників органів виконавчої влади "відмовитися від виконання" будь-яких антидемократичних наказів президента Д. Трампа. Безневинне, здавалося б, зауваження привернуло підвищену увагу, а Р. Лімбо, відомий радіо-ведучий і політичний коментатор, який поділяє консервативні ідеї, оголосив цю тезу загрозою для США. За кілька днів він з обуренням заявив у прямому ефірі, що Бреннан буквально "закликав до державного перевороту" й додав, що в американському керівництві діє змова групи осіб, які формують "глибинну державу" в уряді, Пентагоні, Держдепартаменті й розвідувальних органах [2].

Так, саме на понятті "глибинна держава" (англ. deep state) слід зосередити увагу. Термін, який лише кілька років тому вживали тільки послідовники Е. Сноудена та прихильники шпигунських романів, тепер добре відомий мільйонам людей у Сполучених Штатах. Просто тому, що його існування (чи віра в його існування) уже не викликає сумнівів і стало чимось на кшталт публічної таємниці.

"Глибинна держава США, — зазначає В. Кірова, — це нині те, що американці вільно коментують. Особливо, коли говорять про правління Дональда Трампа — президента, який розчарований своєю нездатністю робити все так, як йому хочеться, й часто говорить про змову проти нього саме у "глибинній державі" уряду. Отже, сьогодні це обговорюють доволі часто, і тон коментарів залежить від того, як коментатор ставиться до Трампа".

Хто вірить у глибинну державу США? Упродовж багатьох поколінь люди, які стверджували, що в американському уряді є "глибинна держава", належали до лібералів, а не до консерваторів. Першим про тіншову владу попереджав П. Д. Скотт — ліберал, учений із Каліфорнійського університету, який 2007 р. у книзі "The Road to 9/11" описав складну мережу теорій змови та різноманітних подій, як-от Вотергейтський скандал, убивство Кеннеді й справа "Іран-контрас" — одна з найгучніших публічних подій доби Р. Рейгана. *"Немає нічого абсурдного в ідеї "глибинної держави", в ідеї, що елітарна група людей в уряді дістає владу, яку не дає їм Конституція, і яка не залежить від волі виборців, — зазначив П. Д. Скотт в інтерв'ю газеті Miami Herald. — Те, що люди говорять про неї ["глибинну державу"] Трампу, може видаватися комічним, але не вона сама".*

Принаймні ще один американський президент також вірив в існування держави в державі задовго до чинного глави США. Ще 1961 р. Д. Ейзенхауер попереджав націю: *"У наших урядових структурах ми повинні бути напоготові, запобігаючи необгрунтованому впливові (навмисному чи ненавмисному) військово-промислового комплексу".* Дж. Учинські, політолог з Університету Майами, упевнений, що, хоча Д. Ейзенхауер не використав точного терміна, він, безумовно, мав на увазі "глибинну державу".

Чи є наразі факти, що підтверджують її існування? Так, хоча й непрямі. Після теракту 11 вересня 2001 р. США посилили заходи безпеки, що виявилися, по суті, повністю прихованими від широкої громадськості. Також були введені цілком непрозорі методи спостереження, незрозумілі для цивільної правової системи. За часів Б. Обами Е. Сноуден розкрив подробиці тотального стеження й прослуховування, котре Агентство національної безпеки (АНБ) веде за громадянами Сполучених Штатів через їх особисті телефони та інтернет.

Утім, забудьмо на мить про так званих інформаторів на кшталт Е. Сноудена. Навіть люди з академічних осередків зауважують про двоїстість американської управлінської системи. Ця думка, наприклад, є провідною у книзі професора міжнародного права М. Гленнона "Національна безпека і подвійний уряд". Автор стверджує, що, хоча Б. Обама рішуче виступав проти методів спостереження й підтримання безпеки, характерних для адміністрації Дж. Буша 2008 р., він все одно дозволяв використовувати їх упродовж своєї каденції. Це, за словами М. Гленнона, припускає латентне управління інститутами безпеки США, що оминає навіть главу держави — лідера, за яким, здавалося б, має бути останнє слово.

А згодом прийшов Д. Трамп, президент, який у передвиборчій кампанії оголосив війну системі й запевнив, що виснажить і знищить "болого Вашингтона". Проте зробити це виявилось доволі непросто — і причиною, на думку багатьох політиків, зокрема й чинного глави, знову стала "глибинна держава".

Там, де є дим, є й вогонь? Навіть якщо ігнорувати доволі неадекватні й незв'язно артикульовані звинувачення, що їх висунув нинішній американський президент, під зручним політичним фасадом США є величезний сегмент уряду, який керує, уникаючи прозорості та громадського контролю й зловживаючи владою. Б. Обама, наприклад, стверджував, що військові чинили тиск на нього, аби доправити до Афганістану більше війська, ніж він планував. А Д. Трамп і його прибічники без упину пояснюють, як саме "глибинна держава" перешкоджає політиці президента.

Сьогодні доволі підстав для висновку, що такі серіали, як "Темна влада", цілком актуальні. Змова, котру головний герой реалізує на Близькому Сході начебто зі шляхетною метою, фактично примушує його виконувати завдання з витягування мільярдів доларів від війни в Ірані, надто близька до теорій про підривні маніпуляції, за допомогою яких спровоковано Східний конфлікт для отримання прибутку. Над-

звичайно схоже на згадану справу "Іран-контрас"! Вона розпочалася як місія зі звільнення американських заручників, яких утримували терористичні угруповання з іранськими зв'язками, й перетворилася на схему "зброя за заручників і гроші", через яку члени виконавчої влади США доправляли зброю в Іран в обмін на заручників і гроші. Згодом частину коштів за постачання озброєння спрямували на фінансування антикомуністичних повстанців (контрас) у Нікарагуа.

Тодішній президент Р. Рейган став винятком у ланцюжку найважливіших елементів цієї історії, й донині незрозуміло, що саме він знав. По-перше, Р. Рейган зробив офіційну заяву для преси в листопаді 1986 р. про те, що США не постачали зброю Ірану. Після того, як історія набула розголосу, а окремі з матеріалів справи знищили, президент знову заявив у березні 1987 р., що бере на себе повну відповідальність за дії, про які не знав. 14 осіб з адміністрації притягли до відповідальності, було ухвалено 11 обвинувальних вироків, окремі з яких згодом скасували. Цікаво, що кілька осіб, причетних до афери "Іран-контрас", стали членами адміністрації президента Дж. У. Буша, як-от Е. Абрамс, О. Рейк, Дж. Негропonte та Дж. Пойндекстер.

У серіалі "Таємна влада", що у квітні 2018 р. транслювали на каналі "FOX Россия", "глибинна держава" теж тягне за ниточки в сюжетній лінії, що з розгортанням подій дедалі менше пов'язана з "останньою місією" колишнього спеціального агента М. Істона й дедалі більше — зі зруйнованими планами таємних урядових одиниць на Близькому Сході

Події, що сьогодні відбуваються в Америці, — безпрецедентні за нахабством і силою протидії законно обраному президентові, адже всі його рішення негайно опротестовують у суді, слова та дії шельмують, а ненависть буквально бризкає з усіх боків — від сенату й палати представників, до всіх прошарків державної влади. Урядовці готові знищити країну в цьому протистоянні, їх жодним чином не обходить доля народу, хоча з трибун запевняють про високу місію "відданого служіння" електоратові. Єдина мета — не дати працювати Д. Трампу й знищити його у будь-який спосіб.

Наведені тенденції свідчать про діяльність латентної "глибинної держави", що існувала завжди та слугувала для підтримання стабільності державної машини. Існували й чиновники, як, наприклад, Е. Гувер, вплив яких був не меншим, аніж вплив виборних осіб. Однак за майже столітню історію США важко знайти приклад такої спроби втручання в політику та вибори, що дає змогу протидіяти законно обраному президентові зсередини Білого дому.

Американські передвиборчі перегони вже стартували, й що ближче день виборів, то більше демократи розраховуватимуть на таке непопулярне в суспільстві розслідування як на головний козир у боротьбі з республіканцями. Немає жодних сумнівів, що "глибинна держава", затятим супротивником якої є Д. Трамп, також докладе до цього максимуму зусиль.

Глибинна держава США. Проаналізуємо працю Г. Писаревського (Нью-Джерсі, США), який ґрунтовно вивчав проблему "глибинної держави" в Америці зсередини, що вкрай важливо. Автор зазначає: *"Термін "глибинна держава", на думку окремих політичних аналітиків, є "гібридною асоціацією певних елементів федерального апарату та високопоставлених осіб з фінансового й індустріального комплексу, що здатна приховано й ефективно впливати на внутрішню та зовнішню політику США в обхід дій і намірів законно обраної влади"* [3].

Інша частина аналітиків формулює поняття "глибинної держави" як систему корумпованих стосунків, що переважають серед кар'єрних політиків та високопоставлених державних службовців і зумовлюють їхні дії, котрі суперечать реальним інтересам країни.

На думку відомого фахівця з геополітики Дж. Фрідмана, який багато років працював в американських урядових структурах, "глибинна держава" контролює політику США й впливає на її зміни від кінця XIX ст. [4].

Професор Дж. Р. Ліндсі у книзі "Consealment of the State" ("Замасковане управління державою") зауважує, що "глибинна держава" має величезний потенціал, адже її значну частину становлять працівники розвідувальних і контррозвідувальних органів, котрі діють в умовах підвищеної секретності.

Професор історії Університету Вісконсина А. Маккой часто консультує урядові органи з питань зовнішньої політики та пов'язаних із нею проблем міжнародної торгівлі наркотиками. Він стверджує, що як результат реакції на терористичні атаки 11 вересня 2001 р. зазначені структури практично становлять "четверту гілку" уряду, що здебільшого діє автономно від офіційної виконавчої влади.

"Глибинна держава" червоною ниткою проходить крізь війну з тероризмом, спричиняє процеси деіндустріалізації та надмірну фінансову залежність американської економіки, заохочує зростання плутократичних соціальних структур, а отже, безсилля політичної влади. "Глибинна держава" настільки захищена службовими й владними повноваженнями своїх функціонерів, озброєнням та оперативною потужністю підлеглих структур, грошима й іншими фінансовими інструментами, що її майже неможливо знищити. Як і в усіх імперіях минулого, її складають люди, які не в змозі відмовитися від методів і підходів, що не виправдали себе, маскуючи власні помилки, використовуючи ЗМІ для пропаганди хибних успіхів і нерідко позиціонуючи — в очах публіки — реальні поразки як перемоги. Це спричиняє безперервний ланцюжок невдач, що може призвести до повного руйнування американської системи, незважаючи на колосальні людські й матеріальні ресурси. Зауважимо, що в тій чи іншій формі "глибинна держава" наявна в багатьох країнах світу.

Той факт, що прихована й ніким не контролювана "глибинна держава" функціонує всередині влад-

них структур, пояснює відомий парадокс Америки ХХІ ст.: в успішній і багатій країні величезні гроші витрачаються на численні проєкти з благозвучними назвами, котрі фінансує Конгрес США, тоді як багато міст на Середньому Заході руйнуються, дезінтегруються й стають банкрутами. Інфраструктура Америки давно відстала від багатьох країн Європи та Південної Азії, а керівництво низки регіонів нагадує *modus operandi* бананових республік.

Зведення будинків та інших споруд в ураганно-небезпечних районах ведеться без урахування метеоумов, через що жителі сусідніх територій по кілька днів залишаються без електрики внаслідок грозових дощів. Президент намагається убезпечити країну від нелегальних мігрантів, натомість їх кількість постійно зростає.

Певні структури всередині уряду наполегливо продовжують фінансувати безглузді університетські програми на кшталт "Вивчення африканських проблем" чи "Театральне мистецтво часів Шекспіра" замість того, щоб інвестувати в підготовку фахівців високотехнологічних і медичних професій, у край потрiбних Америці. Заходи зі зниження вартості медичного обслуговування та ліків не дають результатів.

Навіть у звучанні терміна "глибинна держава" є щось тривожне й неприємне. Це поняття припускає, що під егідою конституційної системи та заснованих на ній принципів управління існує та діє прихована й потужніша влада, що контролює політичні напрями розвитку країни та багато аспектів життя її населення. Таємна влада глибоко вбудована в систему управління державою, має власні цілі та можливості для протидії рішенням президента й Конгресу. Потужний потенціал латентних структур базується на тому, що їх представники перебувають поблизу керівних важелів, проте офіційно не існують, а отже, не підлягають контролю.

Зрозуміло, що на думку спадають різноманітні конспірологічні теорії змови, сюжети про "світовий уряд" чи ті структури, що реально стояли за терористичними атаками 11 вересня, про ілюмінатів, космічних прибульців чи навіть "міжнародний єврейський хабар". Утім, факт існування "глибинної держави" цілком реальний. Вона, за своєю природою, не є таємною і аж ніяк не містичною. Її навіть можна визначити цілком звичним поняттям — державна служба, точніше її верхні й середні прошарки. На думку Дж. Фрідмана, "глибинна держава" існує в Америці від 1871 р., коли чисельність бюрократичного апарату суттєво зросла. Саме верхні та середні прошарки державної служби приводять у рух реальний механізм державної влади, що діє під назвою "федеральний уряд". Саме бюрократичний апарат контролює й часто змінює напрями політики, котру намагаються втілити в життя лідери, законно обрані населенням країни. Цей апарат, створений для виконання рішень президента, спочатку мав й іншу мету — лімітувати його владу та підтримувати систему "обмежень і балансів" управління.

До 1871 р. президент міг особисто вибирати федеральних службовців. Цілком закономірно, що він віддавав перевагу лояльним до себе чиновникам, здатним і готовим пунктуально виконувати всі вказівки. Іноді цей вибір був свого роду політичною послугою чи знаком вдячності прибічникам за підтримку. В деяких випадках президент особисто чи його найближчі підлеглі у прямому розумінні продавали посади тим, хто мав можливість їх придбати, аби надалі отримувати шалені дивіденди.

К. Шульц, виходець із Німеччини, генерал армії Півночі, згодом — міністр внутрішніх справ США, виступив з ідеєю цивільної служби, незалежної від політики. Кандидатів мали обирати через конкурсні іспити, а майбутня робота полягала в тому, аби втілювати в життя закони, ухвалені Конгресом, причому так, як це уявляють та інтерпретують президент та його найближче оточення.

Під час правління президента У. С. Гранта було створено спеціальну комісію у справах цивільної служби, що відповідала за наймання федеральних службовців на основі знань і навичок, але без урахування їхніх політичних поглядів. До того моменту чиновники були безпосередньо підпорядковані президентові, який міг їх найняти чи звільнити на власний розсуд. За новими правилами, їх не можна було звільнити за будь-чиєю політичною або іншою забаганкою, а лише через причини, пов'язані з очевидною некомпетентністю або прямою відмовою виконувати інструкції президента чи його Кабінету.

Нова реформа мала на меті обмежити президентську владу, якщо особа, котра обіймає цей пост, виявить себе недостатньо чесною та добросовісною. Була й інша причина. Впродовж громадянської війни та відразу після неї закони й законодавчі інструкції Америки значно ускладнилися й чинили значний довгостроковий вплив на життя країни та її населення. Передбачалося, що закони діятимуть упродовж життя кількох поколінь, тоді як президентська каденція обмежувалася чотирма роками та двома термінами. До введення реформ із приходом нового президента змінювали багато держслужбовців, що негативно впливало на спадкоємність і послідовну роботу влади, тоді як після нововведень було визнано, що урядові операції "переросли" термін президентства. Крім того, на рішення про впровадження реформи вплинула навіть глибока концепція, а саме розподіл між державою в політичному сенсі й державою в сенсі адміністративному. Оскільки держава брала на себе дедалі більше обов'язків, а їх виконання постійно ускладнювалося, практичне управління доцільно було передати від професійних політиків, які здебільшого не мали цих навичок, до фахівців. Отже, новою ідеєю, певною мірою втіленою в життя, стала технократія, тобто доктрина, котра припускає, що практичне управління державою повинні здійснювати експерти, якими, зі свого боку, керують професійні політики. Вони мали визначити напрями розвитку суспільства, а

технократи — забезпечувати експертні знання, досвід, консультації лідерів і безперервність принципів, методів та, власне, процесу управління.

На перший погляд, все було бездоганно й не суперечило Конституції, оскільки президент і Конгрес залишалися на чолі країни. Однак, як і решта змін, реформа спричинила й непередбачувані наслідки, адже держслужбовців більше не могли звільнити з волі президента. Цей процес став надзвичайно складним, значно обмеживши повноваження глави держави, натомість федеральні службовці посіли привілейовану позицію. Створення численних щаблів управління ускладнило контроль за точністю виконання указів верховної влади на нижчих рівнях.

Розв'язання зазначеної проблеми полягало в тому, що президент призначає членів Кабінету, які мають розуміти й інтерпретувати його волю, та виконувати її через надання вказівок наступному, вищому щаблю держслужбовців, які входять у "номенклатуру".

Члени номенклатури, яких могли звільнити за зміни політичної влади, аби зберегти посаду, стали всіяко маневрувати, демонструючи "незамінність". Чиновники передусім прагнули уникнути відповідальності за недоліки в роботі чи, навпаки, приписати очевидні успіхи собі або здобути визнання в інший спосіб.

Цей процес посилювався з появою незалежних структур, зокрема Федеральної резервної системи (ФРС), Центрального розвідувального управління й численних автономних і напівавтономних агентств. Одним із завдань кожної структури було намагання забезпечити агентство загалом і кожного співробітника зокрема від політичного тиску, що на практиці означало також нове обмеження влади президента і його Кабінету. В результаті було створено систему, котрою не лише важко керувати, а й навіть складно зрозуміти з позиції функціональності окремих ланок. Рішення на рівні кожної структури навряд чи можна було назвати прозорими не лише для широкого загалу, а й для вищих ешелонів управління. Водночас відносини між окремими системами, попри заходи, вжиті після терактів 11 вересня, як і раніше, далеко не найкращі.

Донедавна не викликав сумнівів той факт, що держслужбовці, зокрема й працівники численних правоохоронних органів, не влаштовують змов. Проте в недалекому майбутньому належить визначити — і це зможе прояснити розслідування федерального прокурора Дж. Дурхема, ініційоване у травні 2019 р. генеральним прокурором В. Барром, — чи була спроба змови всередині Департаменту юстиції та Федерального бюро розслідування, що встановили стеження за виборчою кампанією Д. Трампа 2016 р.

Водночас робота держслужбовців має низку переваг, що захоплює чимало людей, — гідна зарплатня, відмінні бенефіти й високий ступінь захисту від звільнення. Окремі функціонери могли б успішно працювати у приватному секторі, але зробили вибір на користь державного саме через зазначені преференції,

до того ж багато з них вважають, що служать високій місії. Вона полягає у збереженні не лише власних позицій, а й державного ладу, тому більшість чиновників прагнуть уникати бодай найменших ризиків під час ухвалення рішень. Найкращий спосіб це здійснити — наслідувати принцип неприйняття чи гальмувати процеси ухвалення рішень. Основна форма діяльності цих функціонерів — пасивний опір змінам у державній політиці, а оскільки чимало з них закінчили коледжі й університети ліволіберального спрямування, то від початку мотивовані протидіяти рішенням Д. Трампа.

Інші методи, котрі використовують держслужбовці, — численні витоки в ЗМІ документів та конфіденційної інформації, навмисне ускладнення державних проектів, інструкцій і процедурних питань, створення атмосфери хаосу в роботі бюрократичного апарату. Усе це можна позначити терміном "саботаж".

Багато органів державної служби, створених для захисту інтересів американського народу, власне, фактом свого існування ослабили владу політичної системи й посилили владу адміністративної. Частково в цьому і полягав намір комісії президента У. С. Гранта. Природним чином на доволі високих рівнях адміністративної системи сформувалися два великі прошарки співробітників (зрозуміло, в органах державної влади є й інші типи адміністраторів).

Перший — досвідчені працівники державних органів, які впродовж кар'єри виконували роботу всупереч впливу й зусиллям представників політичної системи, котрих вважали некомпетентними вискочками та дилетантами в мистецтві управління. Натомість ці адміністратори намагалися замаскувати свою роботу елементами надзвичайної складності й таємничості. Згодом держслужбовці стали позиціонувати себе носіями та хранителями істинних інтересів держави. На їхню думку, інколи раціональну, політичні керівники вважають, що експерти створюють більше проблем, аніж рішень.

Другий прошарок — це відносно молоді професіонали з амбіціями, що перевищують їхні службові повноваження. Раніше вони могли дотримуватися будь-яких політичних поглядів, останнім часом, як зазначалося, більшість поділяє ліволіберальну позицію.

Обидва прошарки вважають, що вони повинні й мають право впливати на державну політику як в інтересах їхньої інтерпретації вибору правильних варіантів, так і з позиції кар'єрного зростання. Саме вони й складають велику й різноманітну структуру "глибинної держави".

Нині діяльність цих осіб виявляється в застосуванні дій політичного керівництва — як у процесі спілкування на робочих місцях, так і в анонімних статтях у ЗМІ. Дослідники, зокрема й Дж. Фрідман, згадують такі прояви "глибинної держави" в минулому, як виражений протест у Міністерстві праці США за часів президента Р. Рейгана, коли було звільнено всіх авіадиспетчерів, і нестримуваний гнів працівників

Держдепартаменту стосовно дій Дж. Ф. Кеннеді через невіддалене висадження десанту на Кубі для повалення комуністичної диктатури Ф. Кастро.

Набагато серйознішими є спроби змови проти чинного президента з боку офіційних осіб, іманентно покликаних служити його політичним інтересам і реалізовувати проголошений ним політичний курс. Таким актом, зокрема, стала пропозиція заступника генерального прокурора Р. Розенштейна використувати 25-ту поправку до Конституції (усунення від влади некомпетентного чи недієздатного президента) стосовно Д. Трампа. Спроби активно протидіяти президентові зсередини його апарату також можна класифікувати як змову. Чим би ці люди не керувались у своїх діях, вони зобов'язані сумлінно виконувати директиви законно обраного очільника держави, а в іншому разі — піти у відставку.

Будь-які спроби навмисно саботувати дії президента, зневажаючи результати виборів, є або протизаконними, або щонайменше глибоко неетичними. Сюди належать і факти навмисного "зливання" конфіденційної інформації. За подібні дії, а також за брехливі свідчення федеральним агентам у березні

2018 р. (за результатами розслідування генерального інспектора Департаменту юстиції М. Горовіца) був відправлений у відставку та позбавлений пенсійних привілеїв один із заступників директора ФБР Е. Маккейб. Щодо Р. Розенштейна, то останнім часом він радо позує перед камерами, перебуваючи позаду й у безпосередній близькості від боса, генерального прокурора В. Барра, коли той виступає із заявами на підтримку політики Д. Трампа.

Висновки. З викладеного можна зробити висновок, що існування "глибинної держави", котра реально контролює ситуацію у країні, є очевидним фактом, попри численні спростування від зацікавлених осіб, і його жодним чином не приховують від будь-якого неупередженого спостерігача.

"Глибинна держава" існує не через конспіративну змову, а винятково тому, що в певний момент історії в керівництві країни виникла ідея убезпечити механізм управлінського функціонування від миттєвих змін політики. Логіка його творців зрозуміла, але результат, як часто трапляється, спричинив непередбачувані негативні наслідки, як, наприклад, за часів президентства Дж. Кеннеді.

Список використаних літератури та джерел

1. Спеціальне розслідування виборів Президента США: від інавгурації до імпічменту — один крок? // LexInform. Юридичні новини України. — Режим доступу: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/spetsialne-rozsliduvannya-vyboriv-prezydenta-ssha-vid-inavguratsiyi-do-impichmentu-odyn-krok/>. — Назва з екрана.
2. Мейсан Т. Преступления глубинного государства: от 11 сентября до Дональда Трампа / Тьерри Мейсан ; [перевод с французского Д. Савосина]. — Москва : АСТ, 2017 — 335 с.
3. Писаревский Г. Глубинное государство в США / Григорий Писаревский // Чайка. — Режим доступа: <https://www.chayka.org/node/9856>. — Загл. с экрана.
4. Фридман Дж. Горячие точки: геополитика, кризис и будущее мира / Джордж Фридман ; [пер. с англ. Д. Строганов]. — Москва [и др.] : Питер, 2016. — 398 с.

Mykola Senchenko

The hidden government, or Who runs the United States?

The situation in the United States after Trump's victory raises questions about the independence of American presidents and calls into question the claim that the country's model of life should be taken as a model. Is America truly a democracy where a president elected by the people carries out his will within the current Constitution?

The article analyzes the current political and economic situation in the United States and concludes that there is a "deep state" that is trying to seize control of the country from the president-elect.

The preconditions for the emergence of a "deep state" that exists not because of a conspiratorial conspiracy, but only because at some point in history in the country's leadership there was an idea to protect the mechanism of governance from instant policy changes. It is the upper and middle strata of the civil service that set in motion the real mechanism of state power, which operates under the name of the "federal government." It is the bureaucracy that controls and often modifies the policies pursued by political leaders legally elected by the country's population. This apparatus, created to carry out the president's decisions, originally had another purpose — to limit his power and maintain a system of "restrictions and balances" of government.

Keywords: "deep state"; impeachment; establishment; secret power; reforms; public policy

References

1. *Specialne rozsliduvannya vioriv Prezidenta SShA: vid inavguratsiyi do impichmentu — odin krok?* (2019). LexInform. Yuridichni novini Ukrayini, [online]. Available at: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/spetsialne-rozsliduvannya-vyboriv-prezydenta-ssha-vid-inavguratsiyi-do-impichmentu-odyn-krok/>.
2. Mejsan T. (2017). *Prestupleniya glubinnogo gosudarstva: ot 11 sentyabrya do Donalda Trampa*. Moskva: AST.
3. Pisarevskij G. (2019). *Glubinnoe Gosudarstvo v SShA*. Chajka, [online]. Available at: <https://www.chayka.org/node/9856>.
4. Fridman Dzh. (2016). *Goryachie tochki: geopolitika, krizis i budushee mira*. Moskva [i dr.]: Peter.

Надійшла до редакції 14 вересня 2020 року